

УДК 930/636.09.001 (477)

**ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
НАУКОВЦЯМИ ЖИТОМИРСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ (1987–2019 РР.)**

**RESOLVING MODERN PROBLEMS OF
VETERINARY MEDICINE BY SCIENTISTS
OF THE ZHYTOMYR NATIONAL
AGROECOLOGICAL UNIVERSITY
(1987-2019)**

Махорін Г. Л.,

кандидат історичних наук, доцент
кафедри суспільних наук,
Поліський національний університет
(Україна, Житомир),
e-mail: gennadijmahorin@gmail.com

Mahorin G. L.,

Candidate of Historical Science Associate,
Professor of the Department of Social Sciences
Polissia National University (Ukraine, Zhytomyr),
e-mail: gennadijmahorin@gmail.com

У статті проаналізовано внесок науковців Житомирського національного агроєкологічного університету у розвиток ветеринарної медицини як науки за період з 1987 по 2019 рік. Підкреслено роль цього внеску і значення подальшої співпраці науковців України і світу.

Ключові слова: ветеринарна медицина, гістологія, гістоморфологія, гістохімія, епізоотологія.

The article analyzes the contribution of scientists from Zhytomyr National Agroecological University to the development of veterinary medicine as a science for the period from 1987 to 2019. The role of this contribution and the importance of further cooperation between scientists of Ukraine and the world is emphasized.

Keywords: veterinary medicine, histology, histomorphology, histochemistry, epizootology.

В останні десятиліття українська наука, звільнена від ідеологічної заангажованості та самоізолюваності, зробила помітний поступ уперед. Більшою мірою це стосується гуманітарних наук, але і позитивним чином відбилося на природничо-математичних науках, зокрема, ветеринарній медицині. Уже наявна потреба проаналізувати особливості розвитку української науки, у тому числі і ветеринарної медицини, за період відновленої незалежності. Тому дана стаття покликана на прикладі діяльності науковців одного, окремо взятого українського вишу, розкрити характерні тенденції розвитку ветеринарної медицини в Україні і роль у цьому дослідників Житомирського національного агроєкологічного університету.

Подібні дослідження розвитку ветеринарної медицини у певному регіоні проводили:

П. К. Бойко (по Волині) [1], науковці Білоцерківського державного аграрного університету В. М. Власенко, В. І. Левченко, П. В. Микитюк (про діяльність факультету ветеринарної медицини їхнього вишу) [2], Л. С. Короленко (по Дніпропетровщині) [3], Б. М. Куртяк (по Львівщині) [4], С. Л. Машталер (по Вінничині) [5], С. К. Рудик (по Київщині) [6], В. М. Ситарчук (по Рівненщині) [7]. Проте у переважній більшості наведених праць аналізу і характеристиці сучасного внеску науковців у розвиток ветеринарної медицини приділено недостатньо уваги, а більше – історичному огляду. По Житомирщині певний аналіз зроблено у рамках ювілейних книг, присвячених історії Житомирського національного агроєкологічного університету, а також у колективному дослідженні А. С. Ревунця, О. Є. Галатюка, Л. П. Горальського [8]. Не можна обійти увагою і фундаментальну працю П. І. Вербицького, П. П. Достоєвського, С. К. Рудика [9] про історію розвитку ветеринарної медицини загалом в Україні, але знову ж таки, у ній аналізу сучасного етапу приділено незначну увагу. Разом з тим визнаємо очевидну річ, що наука знаходиться у постійному розвитку, тому необхідно оновлювати інформаційну базу, що сприятиме подальшій консолідації науковців і їхній співпраці.

У другій половині 1980-х років на території Поліського регіону України виник гострий дефіцит у забезпеченні галузі ветеринарної медицини кваліфікованими спеціалістами. Особливо після аварії на ЧАЕС, коли в окремих районах Житомирської області працювало лише 1-2 лікарів ветеринарної медицини. Тоді нагальною потребою стала підготовка фахівців з ветеринарної медицини, і саме тому 1987 року в Житомирському сільськогосподарському інституті (перейменованому дещо пізніше в Житомирський національний агроєкологічний університет) на базі існуючої кафедри зоогієни та основ ветеринарії був створений факультет ветеринарної медицини [8, с. 2].

Першим деканом факультету став тоді кандидат біологічних наук, доцент, заслужений діяч науки і техніки України Олексій Сергійович Долинський, який керував науково-педагогічним колективом факультету до 1996 року. А з 1996 до 2011 року деканом факультету був відмінник освіти України, академік АН ВШ України, доктор ветеринарних наук, професор Григорій Миколайович Калиновський [8, с. 2]. З 2011 року і по теперішній час факультет ветеринарної медицини очолює кандидат ветеринарних наук, доцент Анатолій Степанович Ревунець.

Велика заслуга у становленні факультету ветеринарної медицини з 1978 року належить кандидатам ветеринарних наук, доцентам: М. О. Онипку, Г. П. Олійник, Ф. І. Крапивницькому, В. І. Юрову, В. В. Бреславцю, В. А. Котелевич, В. С. Федотову, О. О. Про-

ценку, І. Г. Савченко, О. М. Клименку, П. І. Локесу, І. Ф. Палій, Є. М. Юсову, С. О. Піліпейку, кандидату біологічних наук, доценту О. Б. Семененку; професору М. П. Високому і в подальшому першому декану, заслуженому діячу науки і техніки України Олексію Сергійовичу Долинському та тодішньому ректору, професору, доктору с.-г. наук, член-кореспонденту НААН, заслуженому діячу науки і техніки України Володимирі Петровичу Славою.

Однією з перших було створено кафедру нормальної і патологічної анатомії. З моменту заснування і до 1997 року її очолював кандидат біологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, доцент Олексій Сергійович Долинський. З 1997 року по 2001 рік завідував кафедрою відмінник освіти, кандидат ветеринарних наук, доцент Феофан Іполитович Крапивницький. З 2001 року і по сьогоднішній день кафедру очолює доктор ветеринарних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, директор Науково-інноваційного інституту тваринництва та ветеринарії Леонід Петрович Горальський, відомий в Україні та за її межами як учений-морфолог, який зробив вагомий внесок у вивчення гістоархітектоніки органів і тканин тварин у віковому, видовому аспектах, їх морфофункціональних змін за дії іонізуючого випромінювання та при ретровірусних інфекціях. Автор 324 наукових праць, у тому числі 5 монографій, 11 посібників та підручників, 5 патентів на винахід. Серед його головних праць: навчальні посібники «Основи гістологічної техніки і морфофункціональні методи досліджень у нормі та при патології» (у співавт.) [10], «Морфологія собак» (у співавт.) [11], монографії «Гістоморфологія і гістохімія ретровірусних інфекцій (дослідження експериментального лейкозу рогатої худоби та інфекційної анемії коней)» [12] «Панкреатит собак» (у співавт.) [13].

Колектив кафедри під керівництвом Л. П. Горальського працює над виконанням державної науково-дослідної теми: «Розвиток, морфологія та гістохімія органів тварин у нормі та при патології» (Гістогенез органів і тканин у клінічно здорових тварин. Морфологія та гістохімія організму тварин при заразних та незаразних захворюваннях). На кафедрі існує наукова морфологічна школа під керівництвом професора Л. П. Горальського.

З 1995 року на факультеті ветеринарної медицини діє кафедра акушерства і хірургії, яка була створена на базі кафедр хірургії, клінічної діагностики та внутрішніх незаразних хвороб. Завідувачем кафедри з 1995 по 2019 рр. був доктор ветеринарних наук, професор, академік АН ВШ України Григорій Миколайович Калиновський. Він – автор і співавтор підручників «Загальна ветеринарна хірургія», «Спеціальна ветеринарна хірургія», «Хвороби собак і котів», «Хвороби молодняка сільськогосподарських тварин», «Ветеринарна хірур-

гія з анатомією коня», «Фізіологія та патологія розмноження великої рогатої худоби» та багатьох інших, автор та співавтор патентів на винаходи і корисні моделі.

Викладачі кафедри працюють над загальною науково-дослідницькою темою: «Стан здоров'я і відтворювальної здатності свійських тварин та розробка методів їх корекції в умовах техногенного навантаження довкілля та біогеохімічних провінцій Полісся і Лісостепу України».

1999 року кафедру вірусології та епізоотології було перейменовано у кафедру «Заразних хвороб тварин», яку протягом 1999–2001 років очолював кандидат ветеринарних, доцент Валерій Сергійович Федотов, а також з 1996 по 2000 рік обіймав посаду заступника декана факультету ветеринарної медицини. В цей період науково-дослідна робота колективу була спрямована на вивчення епізоотичних особливостей розповсюдження лептоспірозу та піроплазмідозу в умовах Житомирського Полісся.

З 2001 року очолює кафедру доктор ветеринарних наук, професор Олександр Євстафійович Галатюк, який має понад 300 публікацій, з них 251 наукових (у тому числі 9 патентів, 79 наукових праць, опублікованих у вітчизняних фахових виданнях і 46 у міжнародних виданнях) та 22 навчально-методичного характеру (з них 4 монографії, 6 навчальних посібників у співавторстві і одноосібних). Серед основних публікацій, виданих останнім часом – навчальний посібник для вивчення курсу «Хвороби бджіл» [14].

Під керівництвом завідувача кафедри доктора ветеринарних наук, професора Олександра Євстафійовича Галатюка діє наукова школа «Удосконалення діагностики та профілактики інфекційних хвороб тварин та бджіл». Колектив кафедри на чолі з професором О. Є. Галатюком працює над виконанням державної науково-дослідної роботи на тему: «Крайова епізоотологія, удосконалення діагностики і профілактики інфекційних хвороб тварин».

Кафедра паразитології, ветеринарно-санітарної експертизи та гігієни тварин «виросла» з кафедри зоогігієни і основ ветеринарії. У різні часи кафедру очолювали: доктор ветеринарних наук, професор Людвіг Пахомович Окунцов – кафедра клінічної діагностики та внутрішніх незаразних захворювань (1989–1990 рр.); кандидат біологічних наук, доцент Віталій Васильович Бреславець – кафедра вірусології та епізоотології (1990–1993 рр.); доктор ветеринарних наук, професор Микола Петрович Високос – кафедра сільськогосподарської радіоекології (1993–1999 рр.); кандидат ветеринарних наук, відмінник освіти України, доцент Ганна Павлівна Олійник – кафедра ветеринарно-санітарної експертизи та гігієни тварин (1999–2006 рр.). З 2006 року і до нині

завідує кафедрою доктор ветеринарних наук, професор Юрій Юрійович Довгій, автор і співавтор багатьох патентів на винаходи, монографій та інших наукових видань. Серед його основних праць – монографія «Найпоширеніші інвазійні хвороби свійських тварин в Україні» (у співавт.) [15].

З 2016 року співробітники кафедри під керівництвом Ю. Ю. Довгія займаються вивченням двох державних наукових тематик: «Вплив живини на молочну продуктивність та гематологічні показники крові ВРХ» і «Розробка сучасних методів діагностики, лікування та заходи боротьби з інвазійними хворобами у зоні Полісся та Лісостепу України».

1991 року на факультеті ветеринарної медицини була створена кафедра клінічної діагностики і внутрішніх незаразних хвороб. Очолював кафедру спочатку доцент О. Б. Семененко, а після нього – доктор ветеринарних наук Л. П. Окунцов. 1994 року кафедру реорганізовано у кафедру патології дрібних тварин, риб та бджіл, а 2000 року – фізіології і фармакології. Завідувачем кафедри було обрано доцента Олега Борисовича Семененка.

Кафедра фізіології і фармакології проіснувала до червня 2006 року, до моменту утворення нині діючої кафедри внутрішніх хвороб тварин та фізіології. З 2006 по 2012 роки кафедру очолювала доктор ветеринарних наук, доцент Фасоля Валентина Павлівна, автор багатьох наукових праць. А нині її очолює доцент Олег Вікентійович Пінський.

Науково-педагогічний колектив кафедри працює над виконанням державної наукової тематики: «Порушення обміну речовин та природної резистентності за патології продуктивних і дрібних домашніх тварин в екологічних умовах Центрального Полісся України». Керівники роботи: доктор біологічних наук, професор В. В. Чумаченко та кандидат ветеринарних наук, доцент О. В. Пінський.

На факультеті діє навчально-виробнича ветеринарна клініка, створена 1995 року на базі кафедри патології дрібних тварин, риб та бджіл. Ініціатором створення та першою завідувачкою клініки була кандидат ветеринарних наук В. П. Фасоля. На даний час клініку очолює кандидат ветеринарних наук, доцент П. В. Ковальов. Клініка має 2 операційні блоки, маніпуляційне приміщення, терапевтичне стаціонарне приміщення, лабораторію, реєстратуру, господарський блок, аудиторію для проведення занять студентів.

На базі клініки проводяться наукові дослідження, готується дисертації. Серед захищених в останнє десятиріччя: П. В. Ковальов «Корекція статевого циклу та розвитку вагітності у сук» (2004 р.); за спеціальністю 16.00.02 – патологія онкологія і морфологія тварин; А. А. Дубовий «Гістоморфологія щитоподібної залози собак у постнатальному періоді онтогенезу в умовах Полісся Житомир-

щини» (2009 р.); І. М. Сокульський «Морфологія грудного відділу спинного мозку хребетних тварин» (2009 р.); Г. О. Назарчук «Гістоморфологія спинномозкових вузлів хребетних тварин» (2010 р.); І. М. Дубич «Морфологія підшлункової залози собак в нормі та за панкреатиту» (2011 р.); З. В. Хоменко «Вплив малоінтенсивного іонізуючого випромінювання на паренхіматозні органи собак» (2011 р.); Н. Л. Колеснік «Морфологія спинного мозку та спинномозкових вузлів свійського собаки» (2014 р.); І. І. Ковальчук «Патоморфологічні зміни в собак за гострого перебігу бабезіозу» (2015 р.) та ін.

Загалом можна зробити висновок, що 30-річний період існування факультету – це період його становлення, розвитку, досягнення наукових здобутків і надбань.

Факультет ветеринарної медицини співпрацює із зарубіжними науковими центрами: Національним університетом біоресурсів та природокористування України, Інститутом вірусології і мікробіології НАН України ім. К. Д. Заболотного, Інститутом епізоотології УААН, Інститутом біології тварин УААН, Інститутом експериментальної і клінічної ветеринарної медицини УААН, Білоцерківським національним аграрним університетом, Варшавським аграрним університетом, Державним науково-контрольним інститутом біотехнології і штамів мікроорганізмів (м. Київ), науково-виробничою компанією BINOMED GmbH (Німеччина), Продовольчою сільськогосподарською організацією ООН «ФАО», УО «Витебская ордена «Знак Почёта» государственная академия ветеринарной медицины» (Республіка Беларусь) та ін.

На рівні керівництва Поліського національного університету (до 15 жовтня 2020 р. – ЖНАЕУ) протягом останніх років підписано угоди про співпрацю з Вищою школою агробізнесу (м. Ломжа) та Академією фінансів і бізнесу Вістула (м. Варшава, Польща), приватним інститутом прикладної біотехнології «Даростім» (Німеччина), Інститутом Жана Ламура при університеті м. Нансі (Франція), Флорентійським університетом (Італія), Грузинським аграрним університетом, Тель-Авівським університетом (Ізраїль), Норвезьким університетом природничих наук, Дослідним інститутом органічного сільського господарства (Швейцарія), Литовським сільськогосподарським університетом, Клайпедським університетом, Інститутом мікробіології та біотехнології Латвійського університету, Ризьким технічним університетом, Лабораторією міжнародної епідеміології Центру міжнародного співробітництва, Медичним університетом Доккьо (Японія). У грудні 2018 року ЖНАЕУ підписав угоду про співпрацю у сфері космічної, наукової і науково-технічної діяльності з Національним центром управління та випробувань космічних засобів. А 25 листопада 2020 року

Поліський національний університет уклав меморандум про співпрацю з університетами Індонезії під час офіційної зустрічі з Надзвичайним і Повноважним послом Індонезії в Україні. Розширення міжнародних зв'язків допоможе активувати співпрацю наших науковців, зокрема і у ветеринарній медицині.

Список використаних джерел

1. Бойко П. К., Максимюк Б. В. Літопис ветеринарної медицини Волині. Історія створення та сучасність / П. К. Бойко, Б. В. Максимюк. – Луцьк: Вид-во обласної друкарні, 2006. – 392 с.

2. Власенко В. М., Левченко В. І., Микитюк П. В. Факультет ветеринарної медицини: історія та сучасність (1931 – 2006) / В. М. Власенко, В. І. Левченко. – Біла Церква, 2006. – 480 с.

3. Короленко Л. С. На сторожі здоров'я людини: нарис з історії ветеринарної медицини Дніпропетровщини / Л. С. Короленко. – Дніпропетровськ: Поліграфіст, 2001. – 112 с.

4. Куртяк Б. М., Ткачук П. С. Нарис історії ветеринарної медицини Львівщини / Б. М. Куртяк, П. С. Ткачук. – Львів: Тріада плюс, 2001. – 320 с.

5. Машталер С. Л. Літопис ветеринарної медицини Вінничини / С. Л. Машталер. – Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. – 343 с.

6. Рудик С. К. Історія ветеринарної медицини Київщини / С. К. Рудик. – К.: Агро-Світ України, 2000. – 192 с.

7. Ситарчук В. М. Історія ветеринарної медицини Рівненщини / В. М. Ситарчук. – Рівне: Каліграф, 2003. – 234 с.

8. Ревунець А. С., Галатюк О. Є., Горальський Л. П. Історія створення та сучасність факультету ветеринарної медицини (присвячена 25-річчю від часу заснування) / А. С. Ревунець, О. Є. Галатюк, Л. П. Горальський. – Житомир, 2012. – 76 с.

9. Вербицький П. І., Достоевський П. П., Рудик С. К. Історія ветеринарної медицини України / П. І. Вербицький, П. П. Достоевський, С. К. Рудик. – К.: «Ветінформ», 2003. – 384 с.

10. Горальський Л. П., Хомич В. Т., Кононський О. І. Основи гістологічної техніки і морфо функціональні методи досліджень у нормі та при патології. Навчальний посібник / Л. П. Горальський, В. Т. Хомич, О. І. Кононський. – Житомир: Полісся, 2011. – 288 с.

11. Горальський Л. П., Хомич В. Т., Ших Ю. С. Морфологія собаки. Навчальний посібник / Л. П. Горальський, В. Т. Хомич, Ю. С. Ших. – Житомир: ПП «Рута», 2013. – 472 с.

12. Горальський Л. П. Гістоморфологія і гістохімія ретровірусних інфекцій (дослідження експериментального лейкозу рогатої худоби та інфекційної анемії коней) / Л. П. Горальський. – Житомир: Полісся, 2010. – 212 с.

13. Горальський Л. П., Тимошенко О. П., Борисевич Б. В., Бусел Ю. М., Кібкало Д. В., Горальська І. Ю., Сокульський І. М., Дубич І. М. Панкреатит собак / Л. П. Горальський, О. П. Тимошенко, Б. В. Борисевич, Ю. М. Бусел, Д. В. Кібкало, І. Ю. Горальська, І. М. Сокульський, І. М. Дубич. – Житомир: Полісся, 2013. – 216 с.

14. Галатюк О. Є. Навчальний посібник для вивчення курсу «Хвороби бджіл» / О. Є. Галатюк. – Житомир, 2004. – 180 с.

15. Довгій Ю. Ю., Дубова О. А., Фещенко Д. В., Корячкова В. А., Бахур Т. І., Згозінська О. А., Драгалюк А. І. Найпоширеніші інвазійні хвороби свійських тварин в Україні / Ю. Ю. Довгій, О. А. Дубова, Д. В. Фещенко, В. А. Корячкова, Т. І. Бахур, О. А. Згозінська, А. І. Драгалюк. – Житомир: Полісся, 2012. – 272 с.